

raccord

Revista trimestral del Cineclub Sabadell // N_03 // octubre_06

El cinema documental a Catalunya

El Cicle sobre el gènere Documental

Durant el curs vinent presentarem finalment el Cicle a l'entorn del Cinema Documental. És sens dubte, un gènere emergent en els darrers anys: directors com Michael Moore s'han fet populars especialitzant-se en aquest gènere, però també han fet incursions en el documental altres cineastes com Julio Medem, Agnès Varda, Jose Luis Guérin i Ettore Scola, per

El documental és el gènere de la recuperació històrica o de la crítica social per excel·lència? Què aporta el gènere al cinema de no-ficció?

citar alguns cineastes que hem projectat a les sessions dels Dijous. Els referents, els objectius i la manera de mirar la realitat és diferent en cada un d'ells. En el Cicle volem oferir un ventall representatiu del documental cinematogràfic, però com que no podem aprofundir en tots els aspectes que voldríem, dediquem el monogràfic de la revista al gènere documental cinematogràfic a Catalunya.

El documental a Catalunya: una actualitat

Rock&Cat (2006), de Jordi Roigé i **El taxista ful** (2006), de Jo Sol són dues pel·lícules catalanes recents que, per un cantó, exemplifiquen l'auge que el gènere documental té també en la cinematografia actual del nostre país; per l'altre, posen en evidència dues maneres totalment diferents d'aproximar-se al gènere. Quina realitat interessa al documental? Té sentit parlar de documentals objectius i subjectius? Quina

importància té la mirada i l'ètica del director? El documental és el gènere de la recuperació històrica o de la crítica social per excel·lència? Què aporta el gènere al cinema de no-ficció? Aquestes són algunes de les preguntes que hem volgut plantejar-nos en aquestes pàgines i que ens han respost alguns dels protagonistes del documental que s'està fent a Catalunya.

Història: Laya Films i el postfranquisme

Alguns crítics de cinema opinen que, fonamentalment, el cinema català ha estat un cinema de gèneres, el qual ha proporcionat el gruix de la producció i a partir de la diversitat del qual han sorgit un gran nombre de films representatius d'aquest cinema. El documental n'és un d'ells. Després del període mut, hi ha tres moments clau per al documental fet i produït a Catalunya: en primer lloc, els documentals independents de Laya Films dels anys trenta sobre la guerra civil, una productora que va ser posada en marxa el 1936 per Jaume Miravittles i va dedicar-se al reportatge sobre la guerra, tant en el front com en la reraguarda; en segon lloc, quaranta anys després, durant la segona part dels anys setanta,

el documental o la pel·lícula que utilitza documents reals per recrear una ficció cinematogràfica proporciona les obres més originals i brillants al cinema català, apartat de la realitat històrica o quotidiana. En l'immediat postfranquisme, el documental revitalitza el cinema català.

Els màsters de documental universitaris

Cravan vs Cravan (2002) i **El cielo que gira** (2004) són pel·lícules recents que han sorgit arran del Màster de Documental de la Universitat Pompeu Fabra. En els darrers anys han proliferat documentals de joves directors que troben en la universitat la seva possibilitat de dirigir la seva primera pel·lícula. Hem entrevistat alguns dels seus professors i directors perquè ens expliquin les perspectives actuals del cinema documental a Catalunya i també hem cercat directors de documentals en actiu, novells o veterans, per confrontar les seves opinions sobre el gènere documental. Per últim, el nostre homenatge a un director amb qui ja no podem comptar i que és un dels pioners i referents del documental més innovador en el nostre país: Joaquim Jordà.

Sumari

- 01** Activitats del Cineclub Sabadell
- 02** Cinema documental a Catalunya, aproximació històrica
- 03** Entrevista a tres bandes
- 04** Perspectives actuals del cinema documental a Catalunya
- 05** Una filmografia del cinema documental a Catalunya
- 06** Els dijous del Cineclub. Programació 1r trimestre
- 07** Joaquim Jordà

Activitats del Cineclub Sabadell

50è aniversari de Cineclub Sabadell

Jean Rouch. Documentals de ficció

Cicle Documental

L'etnògraf parisenc Jean Rouch va ser la figura sobre la qual vam organitzar un cicle durant el passat mes de març, conjuntament amb l'Alliance Française. Les pel·lícules de Rouch ens van fer qüestionar la línia subtil que separa la ficció del documental. "Tota la vida he fet *com si...*" expressava el cineasta a **Mosso, mosso** (1998), on simulava un rodatge amb alguns dels actors i escenaris de pel·lícules anteriors. Les paraules del director adquirien sentit i es convertien en la reproducció fidel del que pretenia: acostar-se a la vida quotidiana sense un guió treballat, pactar una improvisació, implicar-se amb allò que filmava per desvetllar el que tenien de veritable aquells personatges, aquella situació concreta i aquell entorn. Tots els elements en dansa per aparentar com si fos real el que enregistrava la càmera.

Des del ritual macabre que mostra **Les maîtres fous** (1954), fins a l'experiment etnològic de **Chronique d'un été** (1961), entre trenta i quaranta persones van assistir a les projeccions a l'Auditori de Caixa Sabadell. Tenim dossiers del Cicle a la vostra disposició.

En el Cicle sobre el Cinema documental que presentarem volem oferir un ventall representatiu del documental cinematogràfic. Partim d'una revisió històrica del gènere, des de dos referents clau, Robert Flaherty i Dziga Vertov. Les pel·lícules escollides mostren una determinada concepció d'entendre el cinema, i, especialment, la relació entre el film i la realitat. Acompanyarem les projeccions amb uns dossiers que volen aprofundir tant en els directors i les pel·lícules, com en les característiques del gènere: les reflexions, innovacions estètiques, temes recurrents, l'evolució, les hibridacions amb el de no-ficció, etc.

L'any vinent celebrem el 50è aniversari amb una sèrie d'actes i projectes que estem preparant. El suport dels socis és, com sempre, imprescindible per tal de garantir-ne l'èxit. Durant el mes de març passat vam fer una crida per demanar col·laboradors per als projectes de l'entitat. Els socis i espectadors que van respondre'ns ja formen part de l'equip. Sense ells no podríem dur a terme aquestes feines amb l'ambició i rigor que ens agradaria. Volem agrair-los la feina que estan fent i animar tots aquells que vulguin col·laborar en tasques de la celebració del 50è aniversari perquè es posin en contacte amb nosaltres.

Curtmetratges de Segundo de Chomón

A través de la Federació Catalana de Cineclubs, oferirem una selecció dels curts del cineasta espanyol més internacional del període mut, Segundo de Chomón. El director també va viure i treballar a Barcelona, on va crear alguns dels curts que presentem. Música en directe, ponències i col·loquis són els alicients afegits als films de Chomón que veurem el proper desembre.

01/12/06 | Sessió musicada:
Curtmetratges de Segundo de Chomón.
Auditori de Caixa Sabadell, c. d'en Font, 1,
Sabadell. Sessions: a les 20.15 h i a les
22.30 h. Entrada lliure

Cinema documental a Catalunya, aproximació històrica

Tot i que potser sigui l'aspecte més interessant de la nostra cinematografia, la història del cinema documental a Catalunya està per fer. El text que es presenta, necessàriament incomplet, és una síntesi de la informació actualment disponible, la qual comprèn tres períodes concrets: de 1897 a 1923, els anys de la segona república i el període de la transició democràtica (1975-1986), a més d'un repàs als darrers anys de la producció documental catalana.

Abans de començar fora bo definir les diverses variants del cinema documental, les quals es poden dividir en dos grans grups en funció del grau d'elaboració de la imatge. En el primer grup, el principal valor és la fidelitat a allò registrat, essent el reportatge l'exemple més comú, mentre que en el segon tipus, la imatge pateix un major procés de manipulació en funció de múltiples criteris.

A Catalunya s'han produït documentals d'ambdós grups, tot i que el nombre de films d'un i altre ha anat variant al llarg dels anys. Mentre que durant el període mut el material realitzat es pot catalogar gairebé tot en el primer grup, a mesura que passen els anys l'interès dels cineastes va dirigint-se cap a un documental més elaborat i, tot i que durant la transició coincideixen els dos subgèneres, actualment l'anomenat "documental de ficció" és gairebé l'únic que es realitza en l'àmbit del cinema.

Ambdues (productores) van realitzar un gran nombre de cinema documental (durant el període mut), aproximadament la meitat de la seva producció al llarg de dues dècades es pot catalogar com a tal.

Període mut

Molt probablement el període més ben estudiat del nostre cinema sigui el mut. La capital cinematogràfica espanyola va ser Barcelona fins ben entrada la dècada dels anys vint. De les desena de productores que van arribar a existir caldria destacar-ne dues: **Films Barcelona**, en la qual estava implicat Fruituós Gelabert i **Hispano Films** dirigida pels germans Baños. Ambdues van realitzar un gran nombre de cinema documental, aproximadament la meitat de la seva producció, al llarg de dues dècades, són films d'aquest gènere. A tall d'exemple, dels 159 films realitzats entre 1906 i 1910, 100 eren de tipus documental. Gairebé la totalitat de la producció documental del cine

mut es pot relacionar amb el reportatge, tot i que la historiadora Palmira González la divideix entre *Actualitats* (Política, Festes populars, Esports...) i *Documentals* (Regions i Comarques, Ciutats i monuments, Costums...). La raó d'aquest elevat nombre de documentals cal buscar-la en el reduït cost que suposa realitzar un film d'aquest tipus en comparació a una cinta de ficció. A més, i especialment durant els primers anys del cinema, els documentals van resultar ser un dels productes amb més acceptació pel públic de l'època. A mesura que Barcelona perd pes com a capital cinematogràfica espanyola (el 1928 a la capital catalana només s'hi realitzen 2 films mentre que a Madrid 44, a València 7, o a Astúries 4), va desapareixent la informació de què disposem.

La segona república i el franquisme

Amb la instauració de la segona república el 1931 i les noves institucions autonòmiques el fet cinematogràfic va ser pres en consideració, per primer cop, com a una qüestió política. En aquest període la major part de cinema documental produït es realitza sota el control, més o menys directe, del govern de la Generalitat, que el 1934 creà el *Comité de Cinema de la Generalitat*. Durant els primers anys aquest comitè només realitzà alguns

Sens dubte la producció documentalista durant la segona república va ser molt important, ara bé, tenyida per els interessos polítics de la Generalitat.

documentals de caràcter pedagògic però la producció de cinema agafà un major impuls a partir de 1936 amb la creació del *Comissariat de Propaganda* el qual va crear la productora i distribuïdora **Laya Films**. Aquesta impulsà dues iniciatives: la realització d'un noticiari setmanal en català (**Espanya al dia**, se'n realitzaren un centenar de números) i la producció de documentals, especialment de la guerra civil, però també del dia a dia de la societat

La transició significa un període d'il·lusió i de (re)fundació d'un cinema nacional en el que el documental té un paper molt important.

catalana, que arribà al centenar. La producció documentalista durant la segona república va ser molt important, ara bé, tenyida pels interessos polítics de la Generalitat. La producció de documentals per iniciativa privada, a diferència del període mut, va ser gairebé inexistent.

La derrota de la república a mans de les tropes franquistes evoca Catalunya a un període molt fosc, també en el cinema. La informació disponible pel que fa a la producció de documentals fins al tardofranquisme és gairebé inexistent, la qual cosa ens fa suposar que també va ser-ho la realització d'aquest tipus de films.

Transició i actualitat

La transició significa un temps d'il·lusió i de (re)fundació d'un cinema nacional en què el documental té un paper molt important.

Es recupera la idea dels noticiaris (**Noticiari de Barcelona**, 61 episodis i **Noticiari de Catalunya**, 6 episodis) i es realitzen films d'un marcat to nacionalista (**Imatges i fets dels Catalans**, 8 episodis; **Som i serem**, 8 episodis; **Filmoteca d'art català**, 5 episodis; **Homes dels països catalans**, 7 episodis;

El documental que utilitza fets reals per crear ficcions cinematogràfiques domina el documental català dels últims anys.

entre d'altres). A més apareixen algunes productores (l'Institut de Cinema Català, la Central del curt o la Cooperativa de Cinema Alternatiu) que, especialment a través del curtmetratge documental en 16mm, fan importants aportacions. Per altra banda es duen a terme documentals de factura més creativa (**La vinya memoria** (1977) de Jaime Camino, **Ocaña, retrat intermitent** (1978) de Ventura Pons o **Numax presenta** (1980) de Joaquim Jordà) que defugen el reportatge clàssic i que suposen les aportacions més brillants i originals al cinema català de la segona meitat dels setantes.

El documental que utilitza fets reals per crear ficcions cinematogràfiques domina en el panorama català dels últims anys i, com en altres èpoques, significa de llarg la producció més interessant de tota la cinematografia catalana. Els dos principals noms d'aquesta tendència són José Luís Guerín i Joaquim Jordà, que, cada un a la seva manera, realitzen pel·lícules clarament identificades amb el "documental de ficció" (**Innisfree**,

1990 o **Tren de sombras**, 1997 per part de Guerín i **El encargo el cazador**, 1990 o **Mones com la Becky**, 1999 de Jordà). L'empenta definitiva que ha rebut aquest tipus de documental ha vingut del *Màster de Documental de Creació* de la Universitat Pompeu Fabra, que s'ha convertit en la cantera dels nous documentalistes. Des de 1998 la UPF ha dut a terme 9 films (entre els quals s'inclou **En Construcción** (2001) de José Luís Guerín, **Cravan vs Cravan** (2002) d'Isaki Lacuesta o **El cielo gira** (2004) de Mercedes Álvarez.) i està treballant en 4 noves pel·lícules.

Bibliografia

- GONZÁLEZ LÓPEZ, Palmira, *Els anys daurats del cinema clàssic a Barcelona (1906-1923)*, Monografies de Teatre. Institut del Teatre de la Diputació del Teatre de Barcelona
- RIAMBAU, Esteve, *Paisatges abans de la batalla. El cinema a Catalunya (1986-1936)*, Quaderns de comunicació, 1994
- CATALÀ, Josep Maria, CERDAN, Joesetxu i TORRERIRO, Casimiro, *Imagen, memoria y fascinación. Notas sobre el documental en España*, IV Festival de Cine Español de Màlaga
- BALLÓ, Jordi, ESPELT, Ramon i LORENTE, Joan, *Cinema Català 1975-1986*, Ed. Columna
- ROMAGUERA RAMIÓ, Joaquim (Coor.), *Catàleg de films parlats o retolats en català 1982*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya
- ROMAGUERA RAMIÓ, Joaquim (Coor.), *Catàleg de films parlats o retolats en català 1987*, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya

03

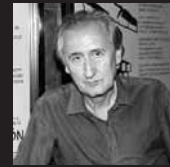
Entrevista a tres bandes

Isaki LACUESTA

Esteve RIAMBAU

Carles BENPAR

Com definiria el gènere documental?

Isaki LACUESTA

Cal entendre ja que el documental no és un gènere, de la mateixa forma que tothom entén que no ho és la ficció. Ara mateix, el documental és un sac sense fons on s'hi entaforen totes les pel·lícules que s'escapen dels codis de la ficció convencional. Tinc la impressió que el documental és com un zoològic on es guarden tots els animals estranys que ningú no sap on classificar: els ornitorrincs, els lemurs, etc. Però dins del zoològic documental hi ha tants de gèneres o més que en el cinema de ficció: cinema històric, musical, comèdies, diaris personals, retrats, thrillers, i fins i tot documentals de terror.

Esteve RIAMBAU

No crec que el documental sigui un "gènere". És una representació de la realitat amb la qual hi estableix uns pactes diferents als de la ficció.

Carles BENPAR

Com una pel·lícula en què els personatges diuen el que volen o, en tot cas, estan d'acord amb el que diuen. Poden arribar a convertir-se en actors però treballant amb la seva personalitat pròpia. Per això **Hatari** de Hawks o **Tiburoner** de Alcoriza poden considerar-se documentals. El gran complex del cinema documental és que persegueix l'objectiu de retratar la realitat i no vol acceptar que això és impossible, perquè la simple presència de la càmera altera aquesta realitat, així que aquesta realitat ha de ser "dirigida". I per aquesta raó la mirada del director

és tan important i decisiva en un documental com en un film narratiu...si el que es vol fer és "cine". Si s'accepta aquesta premissa, el resultat del repte pot ser una bona pel·lícula. Però del contrari, el documental pot ser una gran trampa perquè –contràriament al cine argumental o narratiu que es converteix en veritable perquè neix de la premissa que és ficció- el documental neix amb la pretensió que és real i això pot arribar a convertir-se en una gran estafa.

Què el va motivar iniciar-se en el cinema documental? Què és el que més l'interessa?

Isaki LACUESTA

La possibilitat de fer pel·lícules amb una cal·ligrafia més lliure i oberta; poder fer un cinema escrit en present, concebut durant el rodatge i el muntatge sense un guió a priori, obert a l'imprevist; viure el cinema com una experiència vital. De fet, cap d'aquestes raons no em sembla exclusiva del cinema documental i també són aplicables a la ficció, però el cert és que dins d'aquesta zona anomenada documental resulta més senzill gaudir de la llibertat per treballar d'aquesta forma.

Esteve RIAMBAU

La doble vida del faquir explica la història que Elisabet Cabeza i jo volíem desenvolupar a partir d'uns materials preexistents (un film amateur rodat en plena guerra civil amb els alumnes d'un orfenat), uns testimonis (els supervivents d'aquella experiència) i una reflexió històrica sobre el pas del temps amb un

ambiciós objectiu de rerafons: saber si era possible filmar la memòria. Mai no ens vam preocupar si el que fèiem era "documental" o "ficció".

Carles BENPAR

No m'he iniciat en el cinema documental, sinó en el cinema i d'això ja fa 38 anys. I el gènere documental no m'interessa ni més ni menys que el narratiu, anomenat, de "ficció" amb la mateixa superficialitat que aquest altre s'anomena "documental". Fins i tot hi ha directors que només han dirigit documentals i diuen que "estan desitjant fer una pel·lícula algun dia" (referint-se, és clar, a una pel·lícula de ficció) I què han estat fent, sinó pel·lícules? Així doncs, el meu últim treball són dues pel·lícules documentals (que, de fet, és una doble) -i que també podria definir-se com "assaig"-, perquè per al tema que volia tractar era més adequat i més pràctic fer-ho en forma de documental amb testimonis directes que a través d'una peripècia argumental –que també ho és, perquè **Cineastes contra magnats** i **Cineastes en acció** també podrien ser definides (algú ho ha dit) com pel·lícules d'aventures on la noia protagonista va buscant aquells testimonis a través de viatges arreu del món.

Quins són els cineastes o pel·lícules que més l'han marcat, o que més admira, que destacaria, dins l'àmbit del documental?

Isaki LACUESTA

Podria dir-te més noms dels que entrarien en aquest article. Per proximitat personal i amistat, els

exemples que més m'han animat a fer cinema són Joaquim Jordà i José Luis Guerín. Altres cineastes documentalistes que sento com a part de la família són Jean Vigo, Johan van der Keuken, Chris Marker, Jean Rouch, Jean Eustache, Dziga Vertov, Val del Omar, Patino, Dortsevov, el Pasolini de **L'Orestiada africana** i l'Orson Welles de **Fake**.

Esteve RIAMBAU

Dziga Vertov (**El hombre de la cámara**), Orson Welles (**Question Mark/F for Fake**), Víctor Erice (**El sol del membrillo**).

Carles BENPAR

Fake (Question Mark) del gran Orson [Welles] s'erigeix com el gran talismà. Per no citar els clàssics coneguts de sempre, citaré un clàssic desconegut, **Redes**, que Freddy Zinnemann rodà el 1935 sota la influència de l'autor de **Man of Aran** [Robert Flaherty], a qui ell anomenava "el papà del documental". També cal no oblidar **La vieja memoria** de Jaime Camino que, veritablement, va obrir nous camins al documental amb un muntatge tan impecable com novedós. I en les variants del gènere cap a la narració tenim **La terra trema** de Visconti i gran part de l'obra de Rossellini com Paisa.

Quins eren els seus objectius en rodar el/s documentals que ha fet fins ara?

Isaki LACUESTA

Procurar ser feliç i tot el que ja t'he dit anteriorment.

Esteve RIAMBAU

Seria la mateixa resposta d'abans.

Carles BENPAR

A banda d'un reportatge sobre les primeres eleccions democràtiques del Barça, només he rodat **Cineastes contra magnats** i **Cineastes en**

acció. L'objectiu era fer una defensa del Dret Moral del cineasta davant de les manipulacions que pateix l'obra cinematogràfica. És a dir, que la temàtica determinava la forma de la pel·lícula.

A on situaria el límit entre realitat i ficció? Fins a on es pot arribar en l'ús de tècniques pròpies de la ficció sense que el film deixi de ser un documental?

Isaki LACUESTA

La realitat és tot allò que ha succeït i la ficció el que hem imaginat que hauria pogut esdevenir o que esdevindrà. El més important és no enganyar mai l'espectador, que aquest sàpiga sempre què és el que està veient.

Esteve RIAMBAU

Qualsevol film és una forma de representació de la realitat. Darrera les "vistes animades" dels Lumière ja hi havia una posada en escena i una manipulació de la realitat. Jean Renoir, quan rodava ficció, deia que sempre calia deixar oberta la porta de l'estudi per si, de cop i volta, s'hi introduïa la realitat. Separar el documental de la ficció és feina de distribuïdors o propietaris de videoclubs, no dels creadors. Crec que algunes de les pel·lícules més interessants dels darrers anys es mouen, precisament, en aquesta frontera indefinida entre el documental i la ficció.

Carles BENPAR

A no alterar la veritat intrínseca encara que s'alteri la realitat. De nou tornem a la importància de la mirada del director. En aquest cas, no només a la mirada sinó també a l'ètica. Es pot mentir amb mentides de forma però no de fons. Passa el mateix amb el cinema narratiu, només que en

aquest els tramposos no tracten de dissimular-ho... o es nota més.

Quina valoració fa del documental que s'està fent actualment a Catalunya? A Espanya, a l'estranger?

Isaki LACUESTA

A Catalunya i Espanya el més important és que per primera vegada no ens trobem amb francitadors aïllats, sinó amb cineastes de diferents generacions que dialoguen entre si. Això és molt enriquidor, i pot convertir-se en el començament d'una tradició de la que encara estem mancats i que altres països com França sí tenen. En aquest sentit, també és fonamental el diàleg amb el cinema que s'està fent arreu del món. Des d'Àsia a Amèrica, el documental passa per un moment apassionant.

Esteve RIAMBAU

El documental, a Catalunya, ha agafat el relleu d'una tradició avantgardista i experimental que ve de fa anys. Joaquim Jordà va ser el pont exemplar que unia l'Escola de Barcelona amb els recents "Documentals de creació". S'escauen, d'altra banda amb un cinema de producció barata i, per tant, no només són viables sinó que s'han fet un lloc, petit però respectable, a les sales de cinema, a les televisions i als festivals internacionals. El fenomen té les seves correspondències a Espanya i un cert ressò a l'estranger.

Carles BENPAR

No conec bé el panorama actual, Em va agradar molt **El cielo gira** (2004), de Mercedes Álvarez. La vaig veure fa més d'un any i encara recordo la veu fascinant de la seva directora-narradora.

Perspectives del cinema documental a Catalunya

Des de fa uns anys s'ha pogut apreciar arreu la revitalització d'un gènere llargament relegat als marges de la història del cinema, oblidat per directors, productors, crítica i públic. Amb la col·laboració de Josep M. Català i Jordi Balló, responsables dels màsters de documental creatiu de la UAB i la UPF, hem volgut analitzar les causes d'aquest ressorgiment i les perspectives futures del documental a Catalunya

Els anys 90 han estat testimoni d'un fenomen que, de fet, es dona de manera cíclica al cinema: la recuperació d'un gènere caigut en desgràcia durant un període de temps més o menys llarg. La peculiaritat del cas –al marge de la discussió sobre si el documental és o no un gènere– és que l'ostracisme s'ha perllongat pràcticament des dels inicis del cinema: a part de Robert J. Flaherty (*Nanuk el esquimal*, 1921; *Hombres de Arán*, 1934) i Dziga Vertov (*El hombre con la cámara*, 1929), cap director ni cap pel·lícula documental havien obtingut abans la rellevància pública que tenen actualment autors com el tàndem Javier Rioyo-José Luis López-Linares o Michael Moore als Estats Units. A Catalunya, Joaquim Jordà i José Luis Guerín han obert el front per a un nucli nodrit de cineastes que ha aconseguit situar el cinema català en el punt de mira internacional, i que ho ha fet amb films documentals –o que utilitzen d'una manera o altra els recursos del documental–.

Mentre Jordi Balló, director del màster de documental de la Universitat Pompeu Fabra,

prefereix parlar d'un augment de la visibilitat del documental, més que no pas d'un ressorgiment, Josep Maria Català, co-director del màster de la Universitat Autònoma de Barcelona, observa una recuperació de tendències sufocades amb la mort de les avantguardes històriques que ha contribuït a donar nova vida al documental. Sigui com sigui, el cert és que el nombre de pel·lícules de caire documental projectades a les sales de cinema ha crescut de forma notable en els darrers anys, i que moltes de les més sonades han estat produïdes a Catalunya. Tots dos coincideixen que la situació actual no es deu a una causa única sinó a una confluència de factors.

A Catalunya, Joaquim Jordà i José Luis Guerín han obert el front per a un nucli nodrit de cineastes que ha aconseguit situar el cinema català en el punt de mira internacional,

Al capdavant d'aquests factors, assenyalen, hi ha l'aparició d'uns determinats films emblemàtics: sobretot *En construcció* (José Luis Guerín, 2000), però també abans *Asaltar los cielos* (Javier Rioyo i José Luis López-Linares, 1996). El seu èxit però no es pot explicar si no hi hagués hagut d'avantmà un clima favorable. Balló atribueix la receptivitat del públic a la renovació del seu interès per la realitat. La cultura travessa períodes cíclics d'atracció i desafecte pel món real, o més aviat per unes determinades formes de relació amb el real: més directes a voltes, més mediatitzades en altres temps.

Moviments recents com *Dogma* revelen que, certament, el públic valora els intents per aproximar-se de manera aparentment més “natural” i directa a l'entorn.

En qualsevol cas, no hi ha dubte que el fenòmen *En construcció* va tenir un efecte determinant, que ha facilitat molt les coses als directors que han vingut al darrera amb bons projectes a la mà. Al mateix temps, la qualitat d'aquest i altres films han animat molts directors novells i no tan novells a seguir la línia del documental.

José M. Català destaca també el paper dels canals de televisió temàtics. L'ampliació del mercat televisiu ha generat un creixement exponencial en la demanda de continguts, i el documental és un producte molt adient per a omplir les graelles de centenars de nous canals especialitzats. Per a nodrir aquesta demanda calen professionals, i aquí és on entren en joc les escoles d'audiovisuals. A Catalunya, dues universitats van detectar aquesta necessitat i van crear simultàniament els seus respectius màsters. Tot i que amb orientacions i ambicions diferents, tant la UPF com la UAB van voler superar el marc estret del reportatge televisiu i van apostar per la denominació “documental creatiu” a l'hora de formular les seves propostes.

Tot i que amb orientacions i ambicions diferents, tant la UPF com la UAB van voler superar el marc estret del reportatge televisiu i van apostar per la denominació “documental creatiu”

José Luis Guerín, amb un cert realisme poètic, i Joaquim Jordà en una línia més avantgardista, marcarien les dues tendències principals

En aquest aspecte la Pompeu ha tingut un paper rellevant, en tant que des dels inicis va optar per formar els seus alumnes treballant en pel·lícules d'autors reconeguts, com Jordà i Guerín, destinades a la xarxa d'exhibició cinematogràfica. D'aquesta experiència sorgeixen **En construcció** i **Mones com la Becky** (Joaquim Jordà, 2000), i poc després produccions dirigides per alumnes del màster que han seguit l'estela dels seus professors, entre elles **El cielo gira** (Mercedes Álvarez, 2004) o **La leyenda del tiempo** (Isaki Lacuesta, 2006). Tal com diu Jordi Balló, l'exhibició en sales de cinema dona una visibilitat als films que no tindrien en el maremagnum de la programació televisiva. Una de les condicions que apunta Balló per a que el documental tingui continuïtat, més enllà de les modes, és que les televisions creïn espais de projecció singularitzats per a aquestes pel·lícules i els donin la mena de tractament que rep l'estrena d'un film a les sales: reconeixement artístic, promoció, creació d'esdeveniments al seu voltant. TV3 ha començat a fer-ho, tot i que amb discreció, a través dels programes "Taller.doc" i "Sala 33 documental".

A banda d'això, la televisió no només és clau en el futur del documental català perquè compra

i difon a un públic molt ampli, sinó també perquè, en molts casos, contribueix al seu finançament. Una de les particularitats del cas català és que TV3 va apostar des dels seus inicis per donar suport a la producció cinematogràfica del país, fins al punt que es pot dir que és una de les principals fonts de finançament del cinema que es fa a Catalunya, inclòs el documental. La digitalització i el consegüent abaratiment de costos han contribuït també a facilitar la proliferació de projectes, ja sigui destinats a sales o a la petita pantalla.

Les condicions de producció a Catalunya són les típiques de la cinematografia europea: precarietat, dependència dels ajuts públics, escassetat de fonts financeres estables. La contrapartida, tanmateix, és que les produccions són més personals, individualitzades. A la pregunta de si es podia parlar d'una orientació determi-

Per descomptat, hi haurà cinema documental a Catalunya mentre es facin pel·lícules de qualitat que puguin competir en condicions d'igualtat amb la resta de films de les cartelleres i les graelles televisives.

nada en el nostre cinema documental, d'un estil comú, tant Balló com Català responen que cada director, fins i tot cada pel·lícula, és un món: ens trobem en un context de cinema d'autor i obres singulars. No obstant, Balló assenyala com a tret distintiu que se situen en un marge difús entre

realitat i ficció, experimenten amb tècniques d'un i altre camp, treuen partit de l'equivoc. Estratègies que els més veterans havien començat a explorar les estan portant a límits abans impensats directors més joves que de fet estan treballant al mateix temps que els seus mestres, i fins i tot sovint amb ells.

Josep Ma. Català arriba a parlar d'un "estil Pompeu", en el sentit que Jordà i Guerín, dos pesos pesants del màster de la UPF, s'han constituït en els models de referència i font d'inspiració per als nous documentalistes. José Luis Guerín, amb un cert realisme poètic, i Joaquim Jordà en una línia més avantgardista, marcarien les dues tendències principals que, segons Català, es poden observar dins d'aquest corrent.

Tot apunta a que, almenys a mig termini, el cinema documental català continuarà desenvolupant-se en la línia d'experimentació ja oberta. Així mateix, tots dos entrevistats consideren fonamental per a la seva perdurabilitat que es consolidin les xarxes d'exhibició alternatives a les sales de cinema –televisió, sobretot, però també museus, centres culturals, galeries, mostres i festivals, o associacions–. Balló apunta també el perill que l'efecte crida que provoca l'èxit del documental en aquests moments ompli el mercat d'imitacions de pega i es generi un *bluf* que acabi per desencantar el públic. I, per descomptat, hi haurà cinema documental a Catalunya mentre es facin pel·lícules de qualitat que puguin competir en condicions d'igualtat amb la resta de films de les cartelleres i les graelles televisives.

Una filmografia del cinema documental a Catalunya

(1)

(3)

Dades dels films obtingudes de la Base de dades de pel·lícules del Ministerio de Cultura. <http://www.mcu.es/jsp/plantilla_wai.jsp?id=13&area=cine>. [Consulta el 20.06.06]

Lejos de los árboles (1971) (1)

DIRECTOR: Jacinto Esteva
INTÈRPRETS: Antonio Barrero, "Chamaco", Antonio Gades
PRODUCTOR: Jacinto Esteva Grewe
GUIÓ: Jacinto Esteva, Luis
COMENTARIS: González Seara
FOTOGRAFIA: Juan Amorós, Luis Cuadrado, Juan Julio Baena, Francisco Marín, Milton Stefany.
MUNTATGE: Juan Luis Oliver, Ramón Quadreny **35 MM. BLANC I NEGRE PANORÀMICA DURADA: 101 MINUTS**

Rafael en Raphael (1975) (2)

DIRECTOR: Antonio Isasi Isasmendi.
INTÈRPRETS: Raphael, Antonio Isasi Isasmendi, Massiel, José María Pemán, Manuel Alejandro, Mario Camus, El Cordobés. **PRODUCTOR:** Antonio Isasi-Isasmendi Lasa.
GUIÓ: Antonio Isasi Isasmendi.
FOTOGRAFIA: Juan y Varios GELPI.
MUNTATGE: Carmen Frias.
35 MM. COLOR: EASTMANCOLOR. PANORÀMICA. DURADA: 107 MINUTS.

Entre la esperanza y el fraude: España 1931-1939 (1977)

DIRECCIÓ: Cooperativa de Cine Alternativo [Central del Curt].
INTÈRPRETS: entrevistador: Pedro María; locució: Acha; entrevistats: Arsenio Gimeno, Joan Ferrer, Federico Melchor, Jordi Arquer, Arthur London. **GUIÓ / FOTOGRAFIA / MUNTATGE:** Cooperativa de Cine Alternativo. **16 MM. COLOR: EASTMANCOLOR. DURADA: 95 MINUTS.**

La Nova Cançó (1976)

DIRECTOR: Francesc Bellmunt.
INTÈRPRETS: entrevistador: Àngel Casas; entrevistats: Jaume Perich, Manuel Vázquez Montalbán, Jordi Pujol, Joan de Sagarra, Josep Maria Espinàs, Joan Miró, Francisco Candel, Salvador Espriu, Joan Fuster, Carles Rexach, Vicente Ventura, Matías Segura, Rafa Xambó, Josep Maria Blai, Josep

María Llompart, Nina Moll, Antoni Serra, Jordi Sesplugues, Antoni Jordi, Lluís Llach, Marcel Oms, Jordi, Teresa Rebull, Claudi Martí, Joan Molas, Lluís Centaño, Pau Riba, Raimon. Actuen en directe: Francesc Pi de la Serra, Sisa, Ramón Muntaner, La Trinca, Ia & Batiste, Ovidi Montllor, UC, María del Mar Bonet, Lluís Llach, Pere Figueres, Rafael Subirachs, Pau Riba, Raimon. **PRODUCTOR:** Profilmes, S.A. **GUIÓ:** Àngel Casas, Francesc Bellmunt. **FOTOGRAFIA:** Tomás Pladevall. **MÚSICA:** de Francesc Pi de la Serra Cançons: "La Cultura", de Sisa "Una noche cualquiera puede salir el sol", de Ramón Muntaner "Cançó de carrer", de Ia & Batiste "Sifon", de Ovidi Montllor "La fera ferotge", de UC "La presó de Nàpols", de María del Mar Bonet "Abril", de Lluís Llach "L'estaca", de Pere Figueres "Pres d'aquest país soc", de Rafael Subirachs "Catalunya comtat gran", de Pau Riba "Noia de Porcellana", de Raimon "Venim d'un silenci". **MUNTATGE:** Maricel Bautista. **DIRECTOR DE PRODUCCIÓ:** José Antonio Pérez Giner. **SO DIRECTE:** José Nogueira, Albert Roig. **GÈNERE:** musical. **35 MM. COLOR: EASTMANCOLOR. PANORÀMICA. DURADA: 85 MINUTS.**

Canet Rock (1976)

DIRECTOR: Francesc Bellmunt.
INTÈRPRETS: Jaume Sisa, Barcelona Traction, Jordi Sabatés, Cualberto, Fusioon, Iceberg, Lole y Manuel, Pau Riba. **GUIÓ:** Àngel Casas, Francesc Bellmunt. **FOTOGRAFIA:** Tomás Pladevall. **MUNTATGE:** Anastasi Rinos. **GÈNERE:** musical. **16 MM. COLOR. DURADA: 80 MINUTS.**

Informe general sobre unas cuestiones de interés para una proyección pública (1977) (3)

DIRECTOR: Pere Portabella.
INTÈRPRETS (ENTREVISTATS): Felipe González, Ramón Tamames, Raúl Morodo, José María Zufiur, Marcelino Camacho, Nicolás Redondo, José Prat, Anselmo Carretero, José María Gil Robles, Enrique Tierno Galván, Joaquín Ruíz Giménez, Simón Sánchez Montero, Eugenio Ríos, Nazario

Aguado, Amancio Cabrero, Marc Palmes, Magda Oranich, Santiago Carrillo, Antón Cañellas, Joan Reventós, Gregorio López Raimundo, Jordi Pujol, Antonio Senillosa, Montserrat Caballé, Francesc Luqueti. **PRODUCTOR:** Pere Portabella. **GUIÓ:** José Miguel Portabella, Pere Santos, Carles Pellisa, Octavi Herrera. **FOTOGRAFIA:** Manuel Esteban. **MUNTATGE:** José María Aragonés. **16 MM. COLOR: BLANC I NEGRE (IMATGES D'ARXIU). DURADA: 240 MINUTS.**

La vieja memoria (1977)

DIRECTOR: Jaime Camino.
INTÈRPRETS (ENTREVISTATS): Federica Montseny, Enrique Lister, David Jato, Raimundo Fernández Cuesta, José María Gil Robles, Dolores "pasionaria" Ibarruri, Julián Gorkin, Diego Abad de Santillán, Federico Escofet, Josep Tarradellas, José Luis Vilallonga, Ricardo Sanz, Eduardo de Guzmán, Fernando García Teresa, Ramón Fernández Jurado, María Rovira, Rafael Vidiella, Jaume Miravittles, Miquel Utges, Francesc Benages. **PRODUCTOR:** PROFILMES, S.A. **GUIÓ:** Jaime Camino, Román Gubern. **FOTOGRAFIA:** José Luis Alcaine, Teo Escamilla, Roberto Gómez, Tomás Pladevall, Francisco Sánchez, Magi Torruella. **MUNTATGE:** Teresa Alcocer. **35 MM. BLANC I NEGRE. DURADA: 170 MINUTS.**

Raza, el espíritu de Franco (1977)

DIRECTOR: Gonzalo Herralde.
INTÈRPRETS (ENTREVISTATS): Pilar Franco, Alfredo Mayo. **PRODUCTOR:** Producciones Septiembre, S.A. **GUIÓ:** Gonzalo Herralde, Román Gubern. **PREPARACIÓ D'ENTREVISTES:** Gonzalo Herralde, Román Gubern. **FOTOGRAFIA:** Tomás Pladevall. **MUNTATGE:** Emilio Rodríguez. **35 MM. COLOR: EASTMANCOLOR; BLANC I NEGRE (EXTRACTES DEL FILM "RAZA"). PANORÀMICA. DURADA: 82 MINUTS.**

El asesino de Pedralbes (1978)

DIRECTOR: Gonzalo Herralde.
INTÈRPRETS (ENTREVISTATS): José

Luis Cerveto, Fernando Chamorro, Matrimonio Pastor, Antonio García, Rafael Gavilán, José Martí Gómez, Francisco Mas, Antonio Membrilla, Juan Merelo-Barbera, Doctor Mondelo, José María Morales, Doctor Obiols, Francisca Seguer, Sor Dolores, Sor Socorro, Gonzalo Herralde. **PRODUCTORA:** Figaro Films, S.A. **GUIÓ:** Gonzalo Herralde, Juan Merelo Barbera, Pep Cuxart. **FOTOGRAFIA:** Jaume Peracaula. **MUNTATGE:** Teresa Alcocer. **35 MM. COLOR: EASTMANCOLOR. DURADA: 86 MINUTS.**

Catalans universals (1978)

DIRECTOR: Antoni Ribas.
INTÈRPRETS (ENTREVISTATS): Joan Oró, Joan Miró, Josep Lluís Sert, Antoni Puigvert, Antoni Tapies, Montserrat Caballé, Salvador Dalí, Francesc Duran i Reinalds, Charlie Rivel, Ignaci Barraquer, Salvador Espriu, Josep Trueta, Pau Casals. **PRODUCTORA:** RTVE. **GUIÓ:** Horaci Sáenz Guerrero, Francesc González Ledesma, Félix Pujol, Antoni Ribas. **FOTOGRAFIA:** Vicente Minaya. **MÚSICA:** Jordi Cervelló. **MUNTATGE:** Ramón Quadreny. **35 MM. COLOR, BLANC I NEGRE. DURADA: 65 MINUTS.**

Som i serem: història de la Generalitat de Catalunya (1982)

DIRECTOR: Jordi Feliu.
PRODUCTORA: Institut del Cinema Català. **GUIÓ:** Jordi Feliu, Josep Maria López, Miquel Porter Moix. **FOTOGRAFIA:** Llorenç Soler, Milton Stefani. **MUNTATGE:** Josep Maria Aragonés. **35 MM. COLOR: EASTMANCOLOR. DURADA: 92 MINUTS.**

Innisfree (1990)

DIRECTOR: José Luis Guerin.
INTÈRPRETS: Padraig O'Feeney, Bartley O'Feeney, Lord Killanin, Annalivia Ryan, Anne Slattery, Joe Mellothe, Paul Keane, Martin Summerville, John Murphy, Joe Varley, Nora Flynn, Paddy Varley, Phillip Cribbin, Pueblo de Cunga St. Feichin. **PRODUCTORES:** José Luis Carrogio Guerin, Virginia Films, S.A., La Sept (França), Samson Films (Irlanda). **GUIÓ:** José Luis Guerin. **FOTOGRAFIA:** Gerardo Gormezano. **MUNTATGE:** José Luis

Guerín. 35 MM. COLOR: FUJICOLOR.
DURADA: 110 MINUTS.

Mones com la Becky (1999)

DIRECTOR: Joaquín Jordà.
INTÈRPRETS: Joao María Pinto, Marián Varela; col·laboració: interns de les comunitats terapèutiques del Maresme.
PRODUCTORA: Els Quatre Gats Audiovisuales, S.L., amb la participació de Canal Plus, Televisió de Catalunya, La Sept Arte (França). **GUIÓ:** Joaquín Jordà, Nuria Villazán. **FOTOGRAFIA:** Carles Gusi. **VESTUARI:** Carmen González. **MUNTATGE:** Sergi Díez Tronch. **VÍDEO. BLANC I NEGRE. PANORÀMICA. DURADA: 95 MINUTS.**

En construcció (2000)

DIRECTOR: José Luis Guerín.
INTÈRPRETS: Iván Guzmán Jiménez, Juana Rodríguez molina, Juan López López. **PRODUCTORA:** Ovideo TV S.A.

Cravan vs Cravan (2002)

DIRECTOR: Isaki Lacuesta.
INTÈRPRETS: Frank Nicotra (Arthur Cravan), Eduardo Arroyo, Maria Lluïsa Borràs (Biògrafa de Cravan), Enric Casassas (Poeta), Carles Hac Mor (Poeta), Marian Varela (Mina Loy), Merlin Holland (Net d-Oscar Wilde), Adelaida Frias (Adelaida Perillós), Juli Lorente (Historiador de la boxa), Le Cirque Perilleus, Le Diabolo Mariachi, Pierre Pilatte, Bernard Heidsieck, Humberto Rivas, Ester Xargay. **PRODUCTORES:** Benecé Produccions, S.L., Mallerich Films Paco Poch, S.L., amb la participació de: CANAL+ ARTE G.E.I.E. **GUIÓ:** Isaki Lacuesta. **Fotografia:** Gerard Gormezano. **35 MM. SUPER 16. COLOR I B/N. PANORÀMICA 1:1,66. DURADA: 101 MINUTS. PREMIS:** Sitges 2002, Premio del público mejor película Sección Gran Angular; Sitges 2002, Premio "Citizen Kane" director revelación, Isaki Lacuesta; Festival de Cine Ópera Prima Ciudad de Tudela, Premio especial "1200 Aniversario De Tudela"; V Festival de Cine de Vitoria, Premio Victoria

(^)

La Casita Blanca, la ciutat oculta (2002)

DIRECTOR: Carlos Balagué.
INTÈRPRETS: Roger Casamajor (Facerías), Ricard Borràs (Cliente asesinado), Elvira Prado (Mujer del cliente asesinado), Vicente Gil (Pedro), Carmen de Lirio, Àngels Poch, Jaume Sorribas, Toni Martínez, David Berga, José Luis Salinas, Jennifer Domínguez, Míriam Oliveras, Toni Lucas, Pau Portabella, José Antonio Pérez, Pedro Ferreras, Jaume Dagués, Jaime Sant Pons, Joan Oriol. **PRODUCTORES:** Diafragma P.C., S.L., Els Quatre gats Audiovisuales, S.L., Films de l'Orient, S.L., P.C. del Mediterráneo, S.L. **Amb la participació de:** Vía Digital, TV3. **GUIÓ:** Carlos Balagué, José A. Pérez Giner. **FOTOGRAFIA:** Núria Roldós, Carles Gusi, Enric Daví. **MUNTATGE:** Xavier Carrasco. **BETACAM DIGITAL A 35 MM. KODAK COLOR Y B/N. DURADA: 82 MINUTS.**

De nens (2003)

DIRECTOR: Joaquín Jordà.
INTÈRPRETS: seqüències de ficció interpretades pel grup teatral "La Vuelta". **PRODUCTORA:** Massa d'Or Produccions, S.L. **AMB LA PARTICIPACIÓ DE:** Vía Digital, Televisió de Catalunya. **PRODUCTOR EXECUTIU:** Isona Passola. **PRODUCTOR ASSOCIAT:** Lluís Ferrando. **DIRECTOR DE PRODUCCIÓ:** Aleix Castellón. **Producció Pompeu Fabra University:** Jordi Balló. **GUIÓ:** Joaquín Jordà, Laia Manresa. **FOTOGRAFIA:** Carles Gusi (A.E.C.), Enric Daví (A.E.C.). **MÚSICA:** Albert Pla. **MUNTATGE DE SO:** Pere Aguilar. **So:** Joan Quilis. **BETACAM DIGITAL - DV CAM - MINI DV A 35 MM. COLOR. DURADA: 188 MINUTS. PREMIS:** XIX Muestra de Cine de Guadalajara (México); Mejor producción Sección Competitiva de Documentales.

Tierra Negra (2004)

DIRECTOR: Ricardo Iscar Álvarez.
INTÈRPRETS: habitants de la vall de Lumajo. **PRODUCTORA:** Cámara Oscura Películas, S.L., en associació amb CANAL+, (WAR). **PRODUCTOR:** Cámara Oscura. **GUIÓ:** Ricardo Iscar Álvarez. **FOTOGRAFIA:** Ricardo Iscar Álvarez. **MUNTATGE:** Núria Esquerria. **SO DIRECTE:** Amanda Villavieja. **TÈCNIC DE SO EN ESTUDI:** Pedro Saavedra. **AJUDANT DE DIRECCIÓ:** Elena Marí. **VÍDEO DIGITAL DV A 35 MM. COLOR. FORMAT 1:1,37. DURADA: 91 MINUTOS**

El cielo gira (2004)

DIRECTORA: Mercedes Álvarez.
INTÈRPRETS: Pello Azketa (Pintor), Antonio Martínez, Silvano García, José Fernández, Cirilo Fernández, Josefa García, Aurea Mingo,

Milagros Monje, Elías Álvarez, Crispina Lamata, Valentina García, Blanca Martínez, Román García, Salah Rafia, Hicham Chate, Alfredo Jimeno. **PRODUCTORES:** José María Lara Fernández, Alokatu, S.L. **PRODUCTOR:** José María Lara. **DIRECTOR DE PRODUCCIÓ:** José María Lara. **JEFES DE PRODUCCIÓ:** Mikel Huércanos, Eva Serrats. **PRODUCTOR DELEGAT U.P.F.:** Jordi Balló. **GUIÓ:** Arturo Redín, Mercedes Álvarez. **DIRECTOR DE FOTOGRAFIA:** Alberto Rodríguez. **CÁMARA:** Raúl Cuevas. **MONTADORS:** Sol López, Guadalupe Pérez, Con la participación de, Julia Juániz, Laurent Dufreche. **Montador de sonido:** Aurelio Martínez. **So:** Aurelio Martínez, Amanda Villavieja. **AJUDANT DE DIRECCIÓ:** Abel García. **BETACAM Y DVCAM A 35 MM. COLOR. PANORÀMICO 1:1,66. DURACIÓN: 114 MINUTS. PREMIS:** Festival Internacional de Cine de Róterdam 2005; Premio Tigre/Tiger Award; Festival Cinema du Reel 2005; Primer Premi; Festival Infinity de Alba (Italia); Mejor película sección Nueva Visión; Festival de Cine Independiente de Buenos Aires (Argentina); Primer Premio mejor película de competencia oficial, Premio FIPRESCI de la Crítica Internacional y Premio Sigmis a la mejor película (Asociación Católica).

Cineastes en acció (2005)

DIRECTOR: Carlos Benito Para (Carles Benpar) **PRODUCTORES:** Producciones Kilimanjaro, S.L. **AMB LA PARTICIPACIÓ DE:** Televisió de Catalunya, S.A. **INTÈRPRETS:** George Sidney, Bertrand Tavernier, Jules Dassin, Sidney Pollack, Henning Carlsen, Christian Braad Thomsen, Ebbe Preisler, Thomas Vinterberg, Eva Truffaut, Eugenie Bachelot, Catherine Wyler, Pedro Armendáriz Jr., Bernardo Bertolucci, Bigas Luna, Francesco Rosi, Adoor Gopalakrishnan, Claude Chabrol, Pere Portabella, Volker Schlöndorff, Jean Pierre Marchand, Claes Eriksson, John Boorman, Richard Lester, Arthur Penn, Woody Allen, los jueces/the lawyers; Olivier Carmet, Pierre Truche, Eric Nyborg, y los actores/cast; Marta Belmonte Ibáñez (Marta), Aitor Martínez (Chico), Lonan García (Chico 2), Pau Herrero (Chico 3), Mark Sanjuán, Gabriel Agustí, Julio de Pablo, José Ulloa, Vera Böhrer, Jean P. Sèvegrand **GUIÓ:** Aitor Martínez Bastidas, Carlos Benpar. **MÚSICA:** Xavier Oró, Pep Solórzano **MUNTADOR:** Manu de la Reina **EFFECTES DIGITALS:** David Martínez **ESTUDIS D'EFFECTES ESPECIALS DIGITALS:** Image Digital **GÈNERE:** Documental **35 MM. COLOR KODAK.**

PANORÀMICO 1:1,85. DURADA: 107 MINUTS

La doble vida del faquir (2005)

DIRECTORS: Elisabet Cabeza i Esteve Riambau. **INTÈRPRETS:** Joaquim Jordà, Jordi Beltran. **PRODUCTORA:** Oberon Cinematogràfica, S.A. **GUIÓ:** Esteve Riambau, Elisabet Cabeza. **35 MM. COLOR. DURADA: 94 MINUTS .** (^)

Veinte años no es nada (2005)

DIRECTOR: Joaquim Jordà.
INTÈRPRETS: Blanca Galán Obejo, Eulogio Roca Carrera, Josefa Sánchez Sánchez. **GUIÓ:** Joaquín Jordà, Carlos Gómez Martínez, Laia Manresa. **PRODUCTORA:** Ovideo TV, S.A. **AMB LA PARTICIPACIÓ DE:** CANAL+ España, Televisió de Catalunya, S.A. **DIRECTOR DE PRODUCCIÓ:** Bet Pujol. **FOTOGRAFIA:** Carles Gusi. **MUNTATGE:** Núria Esquerria. **So:** Dani Fontrodona. **35 MM. COLOR. DURADA: 118 MINUTS. PREMIS:** 49ª Semana Int. de Cine de Valladolid -SEMINCI 2004; 2ª Premi "Tiempos de Historia".

Aguaviva (2005)

DIRECTORA: Ariadna Pujol. **PRODUCTORA:** Alea TV, S.L. **AMB LA PARTICIPACIÓ DE:** Televisió de Catalunya, S.A. TVE, S.A. CANAL+ España. **Intèrprets:** Graciela i El Quesito, Jacky i Àngela, Fesilsa i les seves amigues. **GUIÓ:** Ariadna Pujol. **FOTOGRAFIA:** Alex Gaultier. **MUNTATGE:** Ernest Blasi. **35 MM. COLOR. PANORÀMIC 1:1,85. DURADA: 100 MINUTS. PREMIS:** 9 Festival de Màlaga. Cine Español; Premio del Público.

La leyenda del tiempo (2006)

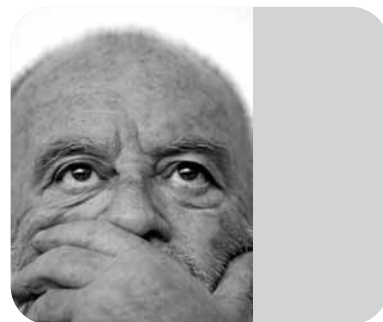
DIRECTOR: Isaki Lacuesta.
PRODUCTORES: Depalacio Films, S.L., Jaleo Films, S.L., Mallerich Films Paco Poch, S.L. **INTÈRPRETS:** Israel Gomez, Jose Gómez Moreno, Soichi Yukimune. **GUIÓ:** Isaki lacuesta. **35 MM. DURADA: 115 MINUTS.** (^)

Els dijous del Cineclub Programació 1r trimestre 2006-2007

Joaquim Jordà

[MIQUEL FORRELLAD]

28/09/06

Els Clàssics del Cineclub Sabadell
Moby Dick (1956), John Huston

05/10/06

Revisions i Estrenes
Free Zone (Zona llibre, 2005), Amos Gitai

12/10/06

Revisions i Estrenes
Galatasaray - Dépor (2005), Hannes Stöhr

19/10/06

Sessió Alliance Française
Vers le sud (Hacia el sur, 2005), Laurent Cantet

26/10/06

Revisions i Estrenes
La leyenda del tiempo (2005), Isaki Lakueta

02/11/06

Els Clàssics del Cineclub Sabadell
Cronica di un amore (Crónica de un amor, 1950), Michelangelo Antonioni

09/11/06

Sessió Alliance Française
Le temps qui reste (El tiempo que queda, 2005), François Ozon

16/11/06

Revisions i Estrenes
Crossing the bridge: The sound of Istanbul (Cruzando el puente: los sonidos de Istanbul, 2005), Fatih Akin

23/11/06

Revisions i Estrenes
The Squid and the Whale (Una historia de Brooklyn, 2005), Noah Baumbach

30/11/06

Revisions i Estrenes
Kakushi Ken - Oni No Tsume (The hidden blade, 2004), Yoji Yamada

07/12/06

Els Clàssics del Cineclub Sabadell
A foreign affair (Berlin-Occidente, 1948), Billy Wilder

14/12/06

Sessió Alliance Française
De battre, mon coeur s'est arrêté (De latir, mi corazón se ha parado, 2005), Jacques Audiard

21/12/06

Revisions i Estrenes
El cielito (2004), Maria Victoria Menis

28/12/06

Revisions i Estrenes
Krótki film o zabijaniu (No matarás, 1988), Krzysztof Kieslowky

Vaig conèixer Joaquim Jordà arran del cycle Rohmer, organitzat per Cineclub la tardor de 2003. Li vam demanar de fer una conferència sobre aquest realitzador francès que ell havia traduït (i pel qual, segons manifestava, sentia una combinació de fascinació i repulsió), a la qual cosa va replicar que no fos una conferència (sinó una xerrada informal). I així va ser. Lamentablement, a l'Alliance Française érem quatre gats, però durant el col·loqui va quedar clar que el més essencial de la seva aportació, més enllà de l'erudició cinematogràfica, era la seva actitud moral davant de la vida. Una actitud radical i compromesa que explica la seva exagerada versatilitat i la seva trajectòria tan erràtica com coherent.

El més essencial de la seva aportació, més enllà de l'erudició cinematogràfica, era la seva actitud moral davant de la vida. Una actitud radical i compromesa...

Pare del documental de creació, un territori fins fa poc temps prou marginal com per no haver-se de sotmetre a cap mena de condicions, es va lliurar (físicament i mental) a la realització (i a la pedagogia) d'un cinema de preguntes i el·lipsis i a donar visibilitat als outsiders (més enllà de les fronteres de la normalitat o la correcció).

Durant les poques hores que vam compartir, Jordà va fer honor a la seva imatge: home d'una curiositat penetrant, al cap d'un moment ja havia aconseguit desplaçar el centre de la conversa d'ell cap a

mi, fins al punt que, en el trajecte de l'Estació dels Catalans a l'Aliança, ja sabia que jo havia elaborat un projecte sobre l'afàsia, un tipus de malaltia ocasionada per un traumatisme cranial que afecta l'articulació del llenguatge i de la qual, casualitats de la vida, ell estava afectat.

Al cap d'uns mesos, vam parlar per telèfon i em va proposar de veure'ns per tornar a parlar del tema (estava rodant **Agnòsies**, pel·lícula pòstuma que ha deixat en fase de muntatge), però, coses que passen, no ens vam arribar a trobar mai.

Una vegada més l'atzar em connectaria amb Jordà quan el Cineclub va quedar de fer-li una entrevista per a aquest número de Raccord, sobre el documental català. El cas és que, estranyament, no va acudir a la cita, i se'm va demanar de localitzar-lo. Ho vaig intentar inútilment i vaig pensar que deuria ser fora, de viatge. Quatre dies més tard, llegint el diari al bar del Caixaforum, vaig tenir una mena de xoc: el viatge del Jordà era definitiu, el resultat d'un càncer que ell, per llibertat o per principis, no havia volgut sotmetre més a tractament químic.

M'ha quedat una imatge gravada del Jordà, la de l'últim moment en què ens vam veure: el Cèsar Giravent i jo el vam acompanyar de tornada a l'estació aquell dia de la no-conferència i ens va demanar que li traguéssim el bitllet a l'expendor, perquè ell no podia llegir la màquina. Ens va envair una sensació commovedora de precarietat i lucidesa extremes. Com el seu cinema.

Crèdits

REDACCIÓ: Àlex Bayés, Elisabet Jané, Miquel Forrellad, Magda Costa i Gemma Cascón

COORDINACIÓ: Gemma Cascón
DISSENY I MAQUETACIÓ: Marcos Zafra i Carina Garrido
SEU: Cineclub Sabadell, c. d'en Font, 1, 08201 Sabadell

CONTACTE:
info@cineclubsabadell.org
Horari de secretaria: dimarts, de 18 a 19.15 h
www.cineclubsabadell.org

Cineclub Sabadell

OBRA SOCIAL
Caixa Sabadell